

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

EMILI STOJIMANOV

ISTRA INSPIRIT KAO PRIMJER NJEGOVANJA USMENE ZAVIČAJNE BAŠTINE

Završni rad

Pula, rujan 2019.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

EMILI STOJIMANOV

ISTRA INSPIRIT KAO PRIMJER NJEGOVANJA USMENE ZAVIČAJNE BAŠTINE

Završni rad

JMBAG: 0303067404, redoviti student

Studijski smjer: Preddiplomski stručni studij predškolski odgoj

Predmet: Usmena zavičajna baština

Znanstveno područje: Humanističke znanosti

Znanstveno polje: Filologija

Znanstvena grana: Teorija i povijest književnosti

Mentorica: izv.prof.dr.sc. Vjekoslava Jurdana

Pula, rujan 2019.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani Emili Stojimanov, kandidat za prvostupnika Predškolskog odgoja ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, rujan 2019. godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, Emili Stojimanov dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom „Istra Inspirit kao primjer njegovanja usmene zavičajne baštine“ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 27. rujan 2019.

Potpis

ZAHVALA

Veliku zahvalu, u prvom redu, dugujem svojoj mentorici izv.prof.dr.sc. Vjekoslavi Jurdani koja mi je pomogla svojim savjetima pri izradi ovoga završnoga rada te što je uvijek imala strpljenja i vremena za ispravljanje i savjetovanje.

Također, jedno veliko hvala dugujem Manueli Hrvatin i cijelom timu Istra Inspirit koji su mi pružili svu potrebnu dokumentaciju za ovaj završni radi i što sam imala čast volontirati u projektu od samog začeća.

Posebnu zahvalu iskazujem cijeloj svojoj obitelji i prijateljima koji su me uvijek podržavali i vjerovali u mene.

I na kraju, najveća zasluga za ono što sam postigla pripisujem svojim roditeljima i bratu koji su uvijek bili tu, za mene, bez obzira jesu li teški ili sretni trenuci i bez kojih sva ova dosadašnja postignuća ne bi bila moguća.

Veliko HVALA svima!

VAŠA EMILI!

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. USMENA KNJIŽEVNOST	2
3. ZAVIČAJ I DJECA.....	4
4. MAGIČNA ISTRA.....	6
5. ISTRA INSPIRIT	9
5.1. Istra Inspirat – „Putovanje kroz vrijeme“	11
6. ISTRA INSPIRIT – KAKO UČE DJECU O PRIČAMA IZ ISTRE	12
7. ISTRA INSPIRITIC.....	17
7.1. InspiritIC – program za školsku i predškolsku djecu.....	17
7.2. Mitska bića Istre.....	18
7.3. Jules Verne Junior.....	19
8. ČAROBNI OTOK SVETI NIKOLA	21
9. RAZVOJ ISTRA INSPIRITA KROZ RAZGOVOR S OSNIVAČICOM.....	30
10. ISTRA INSPIRIT U OČIMA REDATELJICE PETRE BLAŠKOVIĆ.....	35
11. ZAKLJUČAK	37
12. SAŽETAK.....	39
13. SUMMARY	40
POSVETA AUTORICI OVOGA RADA.....	41
LITERATURA	42
POPIS FOTOGRAFIJA.....	44

1. UVOD

Legende, mitovi, narodne priče i predaje važan su dio kulturne nematerijalne zavičajne baštine koje se prenosi usmenom komunikacijom. Istra je područje u kojem se stoljećima razvijala bogata usmena književna baština koja sadrži mnogobrojne legende, mitove, anegdote, basne, a posebice lirsku usmenu poeziju. Unutar te bogate baštine posebno mjesto imaju usmene legende koje su sadržajno, ali i podrijetlom vezane uz neki od slikovitih istarskih kaštela, arheoloških nalazišta ili starogradskih jezgri. Prepričavanje tih legendi s koljena na koljeno uključivalo je i nazočnost djece u davnim vremenima. Danas te legende možemo i trebamo uključiti, dakako, u primjernom izboru i obliku, u odgojno-obrazovni rad s najmlađima. Nadalje, bogato usmeno književno istarsko blago danas se aktualizira i prezentira i u okviru kulturnog turizma, a to posebice ostvaruje projekt Istra Inspirit. Upravo djelovanje unutar toga projekta tema je ovoga završnoga rada.

U uvodnom dijelu osvrnut ćemo se na značaj usmene književnosti, a posebnu važnost dat ćemo zavičaju u dječjem životu. Ono što dijete usvoji od malih nogu, to nosi sa sobom zauvijek. Pričanjem legendi i mitova iz djetetova zavičaja ne samo što obogaćujemo njegovu znanje o zavičaju već i potičemo na maštu. Djeca vole slušati priče koje su nestvarne i prepune fantastičnih bića. Ujedno to pokreće njihovu maštu koja ne mari za logično razmišljanje i uzročno-posljedične veze. Dječja mašta nema granica.

Glavni zadatak ovoga rada je ukazati na važnost legendi, mitova, narodnih priča i predaja za zavičaj i djecu. Zbog toga Istra Inspirit ima programe koje se provode u školama i vrtićima. U ovom radu prikazat će se pojedini programi te analizirati njihova uloga i učinak na rad s najmlađima.

Cijeli je rad utemeljen na istraženoj građi, odnosno izvornoj dokumentaciji samoga projekta Istra Inspirit koju je autorica ovoga rada dobila na uvid i istražila za potrebe ovoga rada.

2. USMENA KNJIŽEVNOST

Usmena književnost je grana književnosti koja se ne ograničava samo na riječi ili samo na umjetnost, već „*jedan od njezinih bitnih aspekata jest umjetnički iskaz izražen riječima*“ (Bošković-Stulli, 1975: 264). Možemo reći da se usmena književnost prenosi putem neposredne usmene komunikacije, a njeno trajanje nema roka. U nepisanom obliku prenosi se stoljećima čime pojedinac kao nosilac tradicije kreativno realizira i iznosi tradiciju zajednice, običaje i legende.

Autorica Bošković-Stulli (1975) usmenu književnost definira kao umjetnost riječi koja uključuje legende, srednjovjekovne priče, romane, pjesme i druga područja književnosti od davnih stoljeća pa sve do dana današnjeg.

Usmene priče se smatraju usmenima zbog toga što se usmeno prenose od jedne do druge osobe. Nekoć je to bio dio tradicije da se pričaju priče. Mnogi autori te su usmene priče podijelili na više područja. Crnković i Težak (2002) su u svojoj knjizi „*Povijest hrvatske dječje književnosti od početaka do 1955. godine*“ podijelili priče na narodnu i umjetničku. Pod narodne priče ubrajaju mitove, legende, bajke, pripovijetke i anegdote. Dok se umjetničke priče razvijaju u narodu uz unošenje vlastitih elemenata i vlastitog oslobođenja u njoj.

Prema Pandžiću (2004) usmene priče dijelimo na bajke, basne, anegdote, legende i predaje. Legende i predaje uglavnom iznose nezbiljske i fantastične podatke, ali glavno usmjerenje im je na povijesne i zemljopisne nazive i poznate ličnosti. One se međusobno znaju ispreplitati no, obje nastoje tumačiti i obrazlagati sve nastale pojave. „*Legende opisuju život kršćanskih svetaca i istaknutih povijesnih osoba. Predaja je usmjerena na tumačenje nazivlja pojedinih mjesta i drugoga zemljopisnog pojmovlja*“ (Pandžić, 2004: 8).

LEGENDA

Legenda? Za legendu možemo reći da je srodna duša mitu, a ujedno glavna tematika su priča vjerskog karaktera i prepričavanje religioznih iskustava za što je idealan primjer „*Legenda o vještici Mare*“. Dragić (2005) navodi kako su legende veoma bliske predaji te da ih je teško razlikovati, ali da ih ipak izdvaja element čuda. Botica (2013) naglašava da se legende odlikuju brojnim fantastičnim elementima čime možemo reći da je to splet čudesnog i nadnaravnog.

Kroz legende se naviše opisuje život jedne osobe koja se u legendi prikazuje kao uzor i primjer određenog tipa ponašanja, a najčešće su to sveci i povijesne osobe. Smatra se kako je to kraći oblik pripovjedne proze koji nastaje na temelju narodnog vjerovanja i predaje. Zbog toga postoje i legende koje nisu samo u vjerskim okvirima već sadrže i priče o životima narodnih junaka.

Kada spominjemo nešto nadnaravno, odmah to povezujemo s magijom i nečim zastrašujućim, ali Bošković-Stulli (1975) iznosi kako to nije uznemirujuće i zabrinjavajuće već smirujuće i postaje kao nešto u što se vjeruje. „*Njihove nadnaravne pojave nisu magijski-stravične, one ne izazivaju jezu i ne unose disharmoniju u život, nego naprotiv, vjerovanjem u božja i svetačka čuda nastoje uz pomoć svojih fantastičnih iluzija, potaknute crkvenom propagandom, uspostaviti red i harmoniju, riješiti nadnaravnim putem životne nesklade i nepravde, donijeti skrušeno smirenje*“ (Bošković-Stulli, 1975: 132). Time autorica navodi kako je legenda uveliko ispred predaje jer se ne može sve provjeriti, a niti povjerovati u sve fantastične elemente.

Botica (2013), kao i mnogo drugi teoretičari koji pišu o legendama, iznosi kako legende u sebi imaju brojene fantastične elemente. Prikazuju događaje koji su neobični i neobjašnjivi ljudima.

3. ZAVIČAJ I DJECA

Svako dijete rođeno je u određenom gradu, mjestu, naselju, regiji i državi, a to je njegov zavičaj. Kroz odrastanje ljudi se sele, mijenjaju svoja prebivališta u kojima odrastaju i stvaraju svoje uspomene i osjećaje za to mjesto u kojem nisu rođeni. „*Zavičaj nije samo prostor/mjesto gdje smo rođeni već i gdje smo navikli živjeti, čije smo običaje usvojili*“ (Jurdana, 2015: 15).

Svaki zavičaj ima svoj specifični zavičajni jezik koji se razlikuje od standardnog jezika. U Hrvatskoj imamo razvijena tri zavičajna jezika, a to su: štokavski, kajkavski i čakavski jezik. S lingvističkog pogleda veoma je važno razvijati zavičajni govor i jezične sposobnosti kod djeteta od najranije dobi. Time ulazimo u jezičnu umjetnost. Djeci je nužno ponuditi prave i kvalitetne primjere kako bi se njihova jezična umjetnost pravilno razvila. Za to područje zadužen je književni odgoj i obrazovanje koji se temelji na umjetnosti riječi.

U najranijoj dobi djetetu je važna njegova okolina. Pomoću okoline on strukturira način svog razmišljanja te poimanje sebe i svijeta iz čega počinje stvarati pojam zavičaja. Zavičajni govor neposredno povezuje dijete s prostorom u kojem živi i gdje žive njegovi bližnji. Taj govor također nazivamo materinskim jezikom. Definiramo ga kao prvi jezik koje dijete nauči u obitelji. „*Riječ je o jeziku kojim bismo trebali moći izraziti najširi raspon vlastitih misli i najnježnije nijanse svojih emocija*“ (Jurdana, 2015: 18). To nam govori da je taj jezik urođen u djetetu od samih početaka te bi njime trebalo znati veoma uspješno baratati jer ga koristi prije škole i u obitelji. Dječji mozak se tako i prije vrtića naziva mozak "vrč" koji je spreman za učenje.

Pjesma kao grana književnosti ima vrlo snažan utjecaj na dječji razvoj elementarnih znanja, vještina i navika. Također, pomoću pjesme pobuđuju se osjećaji i emocije prema rodnom kraju djeteta. Kroz učenje zavičajnih pjesama djeca uče i usavršavaju svoj zavičajni govor, a ujedno i drže do tradicije. No, za to učenje i upoznavanje djece sa zavičajnom pjesmom potreban je posrednik odnosno odgojitelj koji će im prenijeti književno-umjetnički tekst.

Prva i glavna faza književnog odgoja i obrazovanja jest „*predškolsko razdoblje u kojem se književni odgoj ostvaruje u roditeljskome domu i predškolskim ustanovama*“ (Jurdana, 2015: 25). Jedna od glavnih sposobnosti jest književni senzibilitet. Poznato je da doživljaji predškolskog djeteta nisu diferencirani već je karakteristično da ona sve

proširuju maštom i fantazijom. Njihova mogućnost proširenja maštom i fantazijom je specifična mogućnost i posebna sposobnost te veoma važna za razvoj dječje osobnosti kroz doživljaj poezije. „*Za dijete je pjesnička riječ, baš kao i drugo što ga okružuje i što čini sastavni dio njegova života i osobnosti, istodobno i konkretne stvarnost i mašta, no, prije svega, za dijete je riječ – igra*“ (Jurdana, 2015: 26). Već je poznato da se iz igre razvila i ljudska kultura. Tako je korištenje zavičajnog jezika važno za razvoj jezičnocomunikacijskih i jezičnoumjetničkih sposobnosti djeteta.

4. MAGIČNA ISTRA

Magija? Hmm.. Magija u svakom povijesnom razdoblju i u svakoj regiji Hrvatske, pa i svijeta zauzela je svoje mjesto u društvu. U njoj se skrivaju svi odgovori za nadnaravna čudesa. U Istri tako ima crna (demonaska) magija koja zadire u religiju i „*bijela (prirodna) magija bavi se istraživanjem okultnog u prirodi: ona je grana srednjovjekovne znanosti*“ (Đorđević, 2012: 27). Teško je pronaći razliku između tih dviju magija jer su međusobno isprepletene, a tako je teško razlučiti razne pojmove jer sve se po osjećaju nalazi između istine i legende te vremenski između povijesti i iskrivljenog sjećanja.

Autorica Đorđević (2012) iz svega ističe razliku između dvaju pojmova, a to su crkveno-inkvizicijski pojmovi u koje spada vještica dok su „*štriga*“ i „*vila*“ su pojmovi koje svrstavamo u pučke predaje. Česti glumci u istarskim legendama i mitovima jesu „*štroliga*“, „*orko*“, „*štrige*“ i „*štriguni*“. „*Štriga*“ ili „*štringa*“ (lat. vještica) u primorskoj Hrvatskoj od Istre do Dubrovnika bila je rasprostranjena kao narodno vjerovanje. Vjeruje se kako se „*štrige*“ rađaju s repom. Njihove djelatnosti se očituju na tri načina: „*tuku se međusobno, čine zlo ljudima i treće, kao najbitnije, tuku se sa svojim zakletim neprijateljima*“ (Orlić, 2008: 9). „*Štroliga*“ se smatra da je vračara. Ona je posrednica između dobra i zla zbog toga jer neki kod nje odlaze po „lijek“, a s druge strane u mogućnosti je začarati i napraviti veliku nesreću ljudima. „*Orko*“ se može prikazivati kao neopasan magarac, pas, ovca, krmača, div, golema spodoba. Za njega je poznato da je vrsta satira. Kada se žrtvi podvuče pod noge, odvede je u nepoznato ili veoma daleko, a u šumi stanete li na njegov trag, okrenut će Vam se cijeli svijet.

U knjizi „*Ne(Istra)žena*“ možemo naći svjedočanstva biskupskih vizionara koji su došli na istarski teritorij izvidjeti stanje crkve i ispraviti što se može. Iz tog svjedočanstva nastala je priča o „*Vještici Mare*“ koja se nalazi na repertoaru predstava Istra Inspirita. Predstavom kao i pričom iz knjige ukazuje se na praznovjerje tadašnjeg vremena. Marija Radoslović bila je pučanka Svetvinčenta gdje ju je narod proglasio vješticom nakon čega je bila osuđena na spaljivanje. Sve vještice, „*štrige*“ u 17. stoljeću morale su biti spaljene pa tako i Marija.

Slika 1. Prikaz iz predstave „Vještica Mare“. Izvor: dokumentacija Istra Inspirita.

Istra Inspirita pronalazeći to svjedočanstvo i uza sve na tako predivnoj srednjovjekovnoj lokaciji, nije mogao propustiti priliku da ne ostvari predstavu i jednu predivnu manifestaciju. „Vještica Mare“ jedna je od najposjećenijih predstava, a nakon čega je potaknuto da i sama općina Svetvinčenat svu nematerijalnu i materijalnu baštinu pokaže kroz Srednjovjekovni festival.

Mnogo narodnih predaja i legendi nije zapisano. Zbog toga je Zlatan Varelija sastavio zbirku predaja i legendi Bujštine. Autor Varelija izjavljuje „zna se općenito da je usmeno pričanje pojava u trajnom kretanju, da se sadržaji prenose iz kraja u kraj, od naroda narodu i da im jezične granice nisu prepreka“ (Varelija, 2008: 5). Smatra kako narodne predaje postaju dio tradicije onih koji su ih prenosili. Predaje i legende iznosile su se na raznim događanjima, manifestacijama, objavljene su u novinama i časopisima. No, kako su razasute na svim stranama tako ih je mnogo i izgubljeno. Zbog toga Istra Inspirita proučava priče, mitove i legende te ih prikazuje kako ništa ne bi bilo zaboravljeno ili izgubljeno.

Istra u sebi skriva puno tajni, priča, mitova i legendi, a samo dio je zabilježen. Jedna od veoma poznatih i neuobičajenih legendi jest da su nekada u Istri s ljudima živjeli i divovi. Tako je nastala legenda o divu banu Dragonji. Legenda govori o moćima koje je div imao i kako su mu se pučani obraćali za pomoć. Div ban Dragonja je stvorio dvije rijeke Mirnu i Dragonju kako bi natopio pučanstvu zemlju jer nije bilo nigdje potoka.

Slika 2. Prikaz iz predstave „Čarobni otok Sveti Nikola“. Izvor: autorica rada.

Na otoku Sveti Nikola Istra Inspirit prikazuje samu srž predstave o divu banu Dragonji. Naravno, na najzanimljiviji način prikazuju to djeci. Glumci tako pozivaju svu djecu da im se pridruže i da izrade dvije predivne rijeke. Sve je popraćeno glazbom i plesom, a djeca kao gledatelji iskazuju smijeh, sreću i veselje. Pažljivo slušaju, prate događanje, a ujedno se i educiraju o istarskim zavičajnim riječima koje izgovara Dragonja.

Pulska Arena još je samo jedno od "čuda" na Istarskom poluotoku. Smatra se kako su nekoć davno Istru nastanile vile. „*Vile iz istarskih legendi mogu čovjeku podariti sreću, a često su i graditeljice*“ (Đorđević, 2012: 44). Legenda govori kako su one sagradile Arenu. No, da ih je u tome omeo pijetlov glas u zoru pošto su gradile noću. Tako su vile, začuivši njegov glas, ispustile kamenje točno na tom mjestu gdje su bile. Zbog toga Arena nikada nije dobila krov.

5. ISTRA INSPIRIT

Projekt Istra Inspirir je inovativan kulturno-turistički proizvod koji već godinama oduševljava svojim zanimljivim događajima. To je projekt Istarske županije, Turističke zajednice Istre i Istarske razvojne turističke agencije. Na nesvakidašnje načine prezentiraju i oživljavaju duhove istarskih mitova, priča i legenda, a sve zajedno spajaju s neponovljivom istarskom gastronomijom. Ujedno educiraju o regionalnim i lokalnim kulturama, običajima, vještinama, baštini i tradiciji.

Na samom početku odabrano je devet lokacija na kojima su se odvijale manifestacije, koje su sintezom povijesno-kulturnih te gastro-turističkih programa oživjele pojedino povijesno razdoblje. Zbog toga su odabrane ključne kulturne i graditeljske baštine odabranih lokacija: istarski kašteli u Puli, Pazinu i Svetvinčentu, rimske vile, starogradske jezgre, muzeji (Etnografski i povijesni u Pazinu, Povijesni i pomorski u Puli, Zavičajni muzej Poreštine, Ekomuzej Batana), arheološko nalazište Vižula, svjetionik u Savudriji te rudnik u Raši. Uz vrhunsku režiju, scenografiju, kostime i glazbu svaka lokacija priča kroz izvrsnu izvedbu profesionalnih glumaca, ali i amatera koji program gestom, mimikom, jezikom i improvizacijom prilagođavaju širem domaćem i inozemnom auditoriju te kroz jedinstvenu atrakciju prenose ključni element – emociju pojedinog lokaliteta, dočaravajući trenutke istarske mistične i mitske povijesti, odajući tako počast kulturnom nasljeđu Istre.

Jedan od ciljeva samog projekta je da jača imidž Istre kao sadržajne destinacije kulturnog turizma i regije događanja i manifestacija. Istra Inspirir nije samo motiv dolaska na lokaciju već u isto vrijeme produžuje sezonu jer se predstave odvijaju od svibnja do listopada. Sve je namijenjeno stranim i domaćim posjetiteljima, čemu svjedoče dosadašnje manifestacije na nekoliko jezika, a generacijski mogu biti zanimljive za bilo koji dobni uzrast.

Iza cijelog Inspirita stoji iskusna skupina ljudi od voditelja projekta, organizacijske ekipe, prodajnog centra, call centra. Program uključuje 400 izvođača, 80 statista, redatelja, dramaturga, kao i 10 predstavnika tehničkog osoblja, te 35 studenata pulskog sveučilišta (smjer kulture i turizma) i riječkog sveučilišta (smjer mediologije na kulturalnim studijima).¹

¹ Autorica ovoga rada sudjelovala je u projektu od početka njegova rada pa sve do 2017. godine.

Istra Inspirit je prepoznat kao važan proizvod kulturnog turizma, te je do sada nagrađen raznim prestižnim nagradama za najkreativniji turistički program, a to su:

- CBTour - nagrada za najbolji kreativni program hrvatskog poslovnog turizma;
- MRAK (Mreža za razvoj i kreativnost) - nagrada za najbolji kreativni i inovativni turistički proizvod;
- “Simply the best” - nagrada koju dodjeljuje UHPA i časopis Way to Croatia za kreativni i inovativni pristup oblikovanju turističke ponude;
- Zlatna koza 2012 / Capra d'oro 2012 - za najbolji inovativni proizvod u Istarskoj županiji;
- Golden Zoom Awards – najbolja marketinška kampanja turističke destinacije;
- „XVIII edición Concurso al mejor producto de turismo”, FITUR, Madrid - nominacija za najbolji međunarodni turistički proizvod, te
- Creative Tourism Awards - za najkreativniji doživljaj u 2014. koju je Istra Inspiritu dodijelila međunarodna organizacija Creative Tourism Network iz Barcelone.

Slika 3. Dodjela nagrade u Pafosu od strane 'European Cultural Tourism Network' - Europska mreža kulturnog turizma. Izvor: dokumentacija Istra Inspirita.

6. ISTRA INSPIRIT – KAKO UČE DJECU O PRIČAMA IZ ISTRE

Istra Inspirita prepoznaje važnost edukativnog pristupa i prezentacije priča djeci i to kroz pjesme prilagođene mlađoj populaciji. Pjesme su u rimi, lako pamtljivih melodija i sadrže ključne riječi iz priče koja se želi prenijeti. Također, pjesme se izvode ljeti na engleskom jeziku zbog inozemnih gostiju. Redateljica Petra Blašković, ne samo što potpisuje režiju, već i osmišljava i riječi pjesme koje se izvode u sklopu svih događaja Istra Inspirita. Andrej Penezić, po struci profesor harmonike, zadužen je za glazbu.

Na „Čarobnom otoku Sveti Nikola“, u sklopu Poreč Open Air Festivala, organizirana je predstava za mlađu populaciju i educiranje o legendama. Za sve to zaduženi su Macmalići, mala nestašna bića koja žive u rudnicima nedaleko Labina i u šumama. Macmalići su poznati po stvaranju spački rudarima koji tamo rade. No, ovog puta se nalaze na otoku Sveti Nikola gdje su sakrili blago. Profesor Epulonius de Histri vodi svoje posjetitelje u šetnju po cijelom otoku i želi da im se Macmalići pridruže. Cilj je otkriti gdje su nestašni Macmalići sakrili blago. Oni su za svoju publiku pripremili pjesmu „*Bratec Martin*“, a pošto je ta pjesma prevedena na mnogo jezika, svi u publici mogu pjevati na svojem materinskom jeziku.

Slika 5. Prikaz iz predstave „Čarobni otok Sveti Nikola“. Izvor: autorica rada.

Macmalići kroz predstavu potiču publiku na pjevanje i plesanje uz svoju pjesmu:

„Macmalići mići pići, Macmalići mići pići,

In the woods they live and hide,

They like to play and go wild.

They make jokes, sing and play,

They have fun every day.“

(Petra Blašković, izvor: dokumentacija Istra Inspirita)

Do samoga kraja predstave djeca u potpunosti nauče pjesmicu. Upravo zbog njezine ritmičnosti. Veoma lako "uđe" u dječje uho. Naravno, nikakav izuzetak nisu ni odrasli koji predstavom znaju biti oduševljeniji od djece te u sebi probude ono malo djeteta što je ostalo o njima. To je čar Istra Inspirita.

Slika 6. Prikaz iz predstave „Čarobni otok Sveti Nikola“. Izvor: autorica rada.

U pripremi ove čarobne atmosfere na otoku najprije je potrebno pripremiti punktove, osvijetliti i osigurati sve prolaze po otoku, a s druge strane, iza kulise, ponavljaju se tekstovi, plesni pokreti i glasovi. Sve je užurbano i napeto, no unatoč tome vlada lijepa obiteljska atmosfera Inspirita. Na prvom mjestu je zadovoljstvo djece. Dječje zadovoljstvo vidljivo je u sudjelovanju i želji za aktivnošću, komunikacijom s glumcima kroz cijelu predstavu. Svoje trenutke u putovanju kroz vrijeme djeca memoriraju fotografiranjem s glumcima, a najveća sjećanja ostaju u njima. U njima ostaju doživljaji,

reakcije, aktivnosti u kojima sudjeluju. Sve je to dio sjećanja koja ne mogu u potpunosti zabilježiti fotografijom, ali ga zato mogu usmeno prenositi dugima i privući ih da dođu, posjete i educiraju se o mitovima i legendama Istre.

Slika 7. Prikaz iz predstave „Čarobni otok Sveti Nikola“. Izvor: autorica rada.

Djed Božićnjak u Istri od 2017. godine novitet je u Istra Inspiritu. Priča govori o tome kako su Djedu Božićnjaku pukle saonice, zbog toga je pao u Pazinsku jamu, a Rudolf je ozlijedio nogu. Djeda Božićnjaka je uhvatila panika, a tu je Rudolf da ga smiri svojom pjesmicom:

„Ho ho ho, tko je to?

Djedica vam stiže, dječica sve bliže.

Ho ho ho, što je to?

Božić stiže, sve je bliže!“

(Petra Blašković, izvor: dokumentacija Istra Inspirita)

Nakon toga kreću u pravu avanturu po Istri. Tako upoznaju Štrigu, Orka, Velog Jožu, Dragonju te ostale likove. Za sam kraj upoznaju i Macmaliće koji ga spase i posude “karić” kako bi Djed Božićnjak nastavio putovanje. Ovoga puta za domaću djecu pjevaju pjesmu:

„Macmalići mići pići, Macmalići mići pići,

Bježmo sad što dalje od tud,

Taj rudar baš je ljut.

Mi se samo šalit htjeli, a oni nas istjerat htjeli.

Rade teško cijeli dan,

Iz rudnika ne idu van.

Mi se samo šalit htjeli, a oni nas istjerat htjeli.

Macmalići mići pići, Macmalići mići pići.“

(Petra Blašković, izvor: dokumentacija Istra Inspirita)

Pristup djeci u Istra Inspiritu veoma je važan jer ih žele educirati o bićima iz istarske mitologije, narodnim pričama kao i o legendama. Tako primjenjuju metode da djeca najlakše zapamte imena likova iz doživljaja, kao i priču uz koju se lik veže. Najčešće su stihovi u rimi, efektna imena za likove te kostimi u žarkim bojama.

Dosadašnja iskustva Istra Inspirita ukazuje da se djeca najbolje educiraju uz uključivanje kroz igru, ples i pjesmu o pričama iz Istre. Tako glumci uzimaju djecu kao pomoćnike u obavljanje raznih zadataka. Nakon predstava, djeca ispituju o imenima likova, njihovim specifičnostima i općenito o prikladnim temama iz Istre.

Slika 8. Prikaz iz predstave „Čarobni otok Sveti Nikola“. Izvor: autorica rada.

7. ISTRA INSPIRITIĆ

7.1. InspiriTIĆ – program za školsku i predškolsku djecu

U sklopu InspiriTIĆ programa nude se izvedbe pojedinih Istra Inspirita predstava prilagođenih djeci vrtićke i školske dobi (od 3. do 10. godine). Osnovna ideja je da se osnaži i potiče zavičajna nastava, kako bi djeca od malih nogu učila o regiji u kojoj žive i njezinim specifičnostima. Uče na vrlo konkretnim i zabavnim primjerima mitova, legendi i povijesnim pričama.

Interaktivne radionice važan su dio predstave gdje djeca sudjeluju u svakom koraku realizacije i međusobne komunikacije razvijajući pritom društvene i komunikacijske vještine. U jednoj predstavi može sudjelovati oko 50-ero djece što ukazuje da izrazito inzistiraju na interakciji. Cilj je da djecu zainteresiraju za istarsku kulturu i baštinu te pobuditi njihovu maštovitost i želju da i sami istražuju čari Istre.

Slika 9. Prikaz iz programa „Jules Verne Junior“ u Pazinu. Izvor: dokumentacija Istra Inspirita.

InspiriTIĆ nudi dva programa, a to su „Jules Verne Junior“ i „Mitska bića Istre“. Također, programi se mogu održati na autentičnoj lokaciji, Pazinu ili Puli, uz što mogu posjetiti i kulturne institucije u tim gradovima, a ako to nisu u mogućnosti program se može provesti u vrtićima i školama. Ukoliko dolaze u vrtić i školu, Inspiritovci će se u potpunosti prilagoditi ustanovi i njenim mogućnostima.

7.2. Mitska bića Istre

Program „*Mitska bića Istre*“ održava se u zidinama mletačke utvrde u Puli. Predočava predstave prastarog cirkusa koji je nekada davno uveseljavao ljude na ulicama sajmova, takozvanih vašara ili merkata. Djeca od prvog do petog razreda natječu se u kvizovima kroz koje prikazuju svoje znanje o hrvatskom jeziku, zemljopisu, istarskom bilju. Najbolji i najspretniji kao nagradu dobivaju diplomu vrsnih poznavatelja istarske mitologije. Djeca uče o povijesti, legendama i kulturi svog zavičaja uz niz zabavnih radionica i igraonica s bićima iz istarskih mitova i legendi. Sve to obogaćuju glazbenici, žongleri, fakiri i klaunovi.

Kroz „*Mitska bića Istre*“ djeca se susreću s nekoliko mitova, legendi i povijesnih priča iz područja Istre. Djeca se tako susreću sa šumskim Orkom, sa Zmajem, s Vilom, s putujućim glumcima koji objavljuju čitavu priču glazbom.

Slika 10. Prikaz iz predstave „*Mitska bića Istre*“. Izvor: dokumentacija Istra Inspirita.

Slika 11. Prikaz iz predstave „Mitska bića Istre“. Izvor: dokumentacija Istra Inspirita.

7.3. Jules Verne Junior

Kaštel grada Pazina glavno je središte zbivanja interaktivnih radionica. One sadrže multimedijalnu predstavu u kojoj sudjeluju i svi mali gosti. Likovi iz romana Julesa Vernea i kapetan Nemo vode djecu u svijet mašte. Saznaju sve tajne Pazinskog kaštela i jame i zašto je baš tu volio biti Jules Verne. Djeca upoznaju Mathiasa Sandorfa, njegove prijatelje i suputnike, a ujedno i šašavu kuharicu Marie s kojom se dotiču okusa i mirisa istarskih poslastica. Sve to uključuje puno igre i zadataka nakon čijeg izvršenja svatko dobiva svoju diplomu kao pohvalu za rad, trud i maštovitost. Djeci se nakon predstave nudi stručno razgledavanje starog grada i Etnografskog te zavičajnog muzeja grada Pazina. Ovo je odlična prilika da djeca upoznaju autora svojih školskih lektira i nauče više o njegovu stvaralaštvu.

Istra Inspirita ovaj program potkrepljuje citatom: *“Smatram da umjesto da čuvamo knjige i puštamo da skupljaju plijesan sigurne iza željeznih vrata, daleko od pogleda priprosta čovjeka, bilo bi bolje da se istroše od čitanja.”*²

² Citat pronađen u dokumentaciji Istra Inspirita bez naznačenog autora.

Slika 12. Prikaz iz predstave „Jules Verne Junior“ u Pazinskom kaštelu. Izvor: dokumentacija Istra Inspirita.

8. ČAROBNI OTOK SVETI NIKOLA

Slika 13. Prikaz iz predstave „Čarobni otok Sveti Nikola“. Izvor: autorica rada.

Kreće lagano uzbuđenje pred predstavu. U porečkoj luci ukrcavaju se na brod i kreću prema otoku Sveti Nikola. Dolaskom na otok djeca, braća, sestre, mame, tate, djedovi i bake željno očekuju predstavu. Sve započinje u samom pristaništu ispred Isabella Island Resorta. Kad sat otkuca 20:30 sati, iz

Resorta se spušta profesor Epulonius de Histri u pratnji svog asistenta. Djeca se sakupljaju oko njega, a on upoznajući se s djecom, ispitujući odakle dolaze, koje jezike razumiju, nasumično pita njihova imena. Priča započinje o povijesti otoka te skrivenim blagom. Profesor objašnjava kako moraju pronaći blago koje je sakriveno na otoku. No, uto ih ometu Macmalići koji stižu sa svih strana uz pjesmu i pratnju glazbe. Plešu i pjevaju oko gledatelja, lupkaju ih svojim cijevima kako bi iz njih izlazili razni tonovi. Macmalići tada uhvate za ruku po jedno dijete i krenu u ples rašpe. Zatim su pripremili iznenađenje i djeci odsvirali „*Bratec Martin*“ sa svojim cijevima. Djeci je sve to neobično, izgledaju kao da promatraju nešto čarobno, a tako stvarno. Kada profesor upita za blago, svi Macmalići krenu u bijeg. No, uspije uhvatiti troje koji tvrde kako nikada nisu čuli za blago. Na kraju netko ipak pristane da će pokazati gdje je blago ako ih pusti, a oni čim ih je oslobodio, počinju bježati. Samo jednog uspije zadržati. Tako kreće pustolovina otokom.

Slika 14. Prizor iz predstave „Čarobni otok Sveti Nikola“. Izvor: autorica rada.

Slika 15. Prizor iz predstave „Čarobni otok Sveti Nikola“. Izvor: autorica rada.

Hodajući putem uz more susreće se čarolija „Šume Striborove“. Lutkarskom predstavom prikazana je pljačka, traženje zlatnika koje profesor i asistent skrivaju kod djece i žena koja je pretvorena u zmiju. Djeca aktivno pomažu i odgovaraju na sva pitanja. Profesor tako uključuje i roditelje tražeći savjete kako vratiti zmiju-ženu, ali dok pronalaze odgovore, blago je nestalo. Djeca, sva u čudu, pomažu, govoreći kako

trebaju pogledati iza i ispod stola, ali bezuspješno. Nastavljaju potragu za blagom u nekoj drugoj priči.

Slika 16. Prikaz iz predstave „Čarobni otok Sveti Nikola“. Izvor: autorica rada.

Slika 17. Prizor iz predstave „Čarobni otok Sveti Nikola“. Izvor: autorica rada.

Hodajući dolaze na obalu gdje se na kamenju u daljini vide gusari koji su ukrali zvono. Profesor Epulonius prepričava povijest „Morganovog blaga“ dok ga u pozadini glumci prate i prikazuju to djeci. Najednom, okrenuvši glavu, profesor uoči dvije sirene

zatočene na samoj obali u ribarskoj mreži koje pozivaju za pomoć. Tada svi potrče u pomoć spasiti ih. Prije zli gusari, a sada su spasitelji koji oslobađaju sirene. Oslobodivši sirene, djeca se mogu fotografirati s njima i zabilježiti svoj trenutak na čarobnom otoku s tajanstvenim sirenama. Pustolovina se nastavlja.

Slika 18. Prizor iz predstave „Čarobni otok Sveti Nikola“. Izvor: autorica rada.

Slika 19. Prizor iz predstave „Čarobni otok Sveti Nikola“. Izvor: autorica rada.

Podižemo se na brdo što dovodi u središnju Istru. Pred djecom se odjednom pojavljuju dva velika diva. Profesor je predstavio kako su to div Dragonja i njegova žena Mirna. U ovoj priči govori se na istarskom čakavskom narječju što izaziva i smijeh kod djece. Pučani su tako došli zamoliti Dragonju da im da vodu jer je imao posebne moći. Dragonja tada stvori jednu rijeku, a kada im ni to nije bilo dosta, stvorio je i drugu, a zvale su se Mirna i Dragonja. Kada seljani nisu dali ono što su obećali, Dragonja se razljutio i rijeke su se izlile u Pazinsku jamu. Djeca su pažljivo pratila dinamiku ove priče i ujedno pomagala. Divovi su na kraju djecu upoznali sa svojim najvećim divom Velim Jožem s kojim su i zabilježili svoju fotografiju kako i on ne bi bio zaboravljen. Zatim su se nastavili penjati do samog vrha brda.

Slika 20. Prizor iz predstave „Čarobni otok Sveti Nikola“. Izvor: autorica rada.

Slika 21. Prizor iz predstave „Čarobni otok Sveti Nikola“. Izvor: autorica rada.

Na vrhu brda, pred jednim neobičnim ulazom, profesor je zastao i djecu utišao, a onda se pridružila Bura. Strašan vjetar koji je lako zaljubljev pa je i ovoga puta pronašla svoga odabranika iz publike. No, njejoj majci se to nimalo ne sviđa. Njezin odabranik je sa sobom imao djevojčicu koja je veselo sudjelovala u predstavi i oštro se protivila Buri kako se neće vjenčati s njezinim ocem. Na kraju je Buru odvela njezina majka kroz ulaz u čarobnu šumu. Nakon toga se pred samim ulazom pojavio strašan Orko, pomalo zastrašujuć, ali veoma zanimljiv. Orko upoznaje djecu sa svojim moćima i upućuje kako se moraju čuvati u šumi. Prije ulaska u čarobnu šumu, svako dijete daje roditelju ruku kako se nitko ne bi izgubio, budući da je već pao mrak.

Slika 22. Prikaz iz predstave „Čarobni otok Sveti Nikola“. Izvor: autorica rada.

Slika 23. Prikaz iz predstave „Čarobni otok Sveti Nikola“. Izvor: autorica rada.

Šetajući osvijetljenom šumom, promatrajući kućice, prateći laganu glazbu koja svira u pozadini, iz mraka dolaze osvijetljene planete. Glazba je primila sasvim drugi oblik i pojavilo se čudesno svijetleće biće. Biće koje predstavlja kako su nekada ljudi zamišljali nadnaravna bića, bića s moćima. Svi začuđeno gledaju i stvaraju svoju viziju. Mogu se čuti komentari djece koja roditelje ispituju što je to i je li to vila, vještica, bik ili neko čudovište. Zatim se sve gasi i zaustavlja te kreće kao da ničega nije bilo. Lagana

glazba prati cijeli put. Na putu sa strane susreću Macmaliće, vile, sirene i sve likove ovog čarobnog otoka koji ih vode do same završnice.

Slika 24. Prikaz iz predstave „Čarobni otok Sveti Nikola“. Izvor: autorica rada.

Slika 25. Prikaz iz predstave „Čarobni otok Sveti Nikola“. Izvor: autorica rada.

Dolaskom u park profesor govori o muzeju koji se nalazi pri vrhu parka, a zatim na dnu parka pažnju privlači žongler s vatrom te veseli Macmalići koji žongliraju vatrom na raznovrsne načine. Naravno, da bi se dječji doživljaj još više zabilježio i pronašao

mjesto u njihovom srcu. Na izlazu iz čarobne šume dočeka ih je krijes koji je potrebno preskočiti kako bi pustolovina bila zapečaćena.

Slika 26. Prikaz iz predstave „Čarobni otok Sveti Nikola“. Izvor: autorica rada.

Slika 27. Prikaz iz predstave „Čarobni otok Sveti Nikola“. Izvor: autorica rada.

9. RAZVOJ ISTRA INSPIRITA KROZ RAZGOVOR S OSNIVAČICOM

Slika 28. Manuela Hrvatin osnivačica Istra Inspirita. Izvor: Manuela Hrvatin.

Autorica ovoga rada razgovarala je s osnivačicom Manuelom Hrvatin. Okidač za stvaranje Istra Inspirita bio je „Crispo“ u Medulinu. Nakon što je Manuela Hrvatin organizirala „Crispo“, došla je na ideju da treba pričati priču u arheološkom nalazištu u koje nikada nitko ne bi otišao.

Tako se pokrenula ideja da to radi u cijeloj Istri. Svaki dio Istre da odabere svoju priču za koju će osmisлити cijelu predstavu. Posebna ekstra priča je „Mitska bića Istre“ u Puli. Zašto baš „Mitska bića Istre“? Zbog toga što djeci treba priča koja će pričati o legendama. Udruga „Čarobnjakov šešir“ napravila je kostime i režiju za svaku predstavu prilagođenu autentičnom ambijentu.

Slika 29. Prikaz iz predstave „Morganovo blago“. Izvor: dokumentacija Istra Inspirita.

Istra Inspirita se promovirao po hotelima, restoranima i raznim turističkim agencijama. No, hoteli nisu htjeli slati djecu iz hotela zbog toga jer tako oni nemaju profita.

Predstave su bile i za domaće ljude, ali ponajprije za turiste da ih educiraju o legendama Istre. Kako su imali poteškoće s hotelima, shvatili su da je bolje da Istra Inspirir idu u hotele. Istra Inspirir je tako kroz ljeto održao oko 400 izvedbi po hotelima. Svake večeri su 2-4 glumca pričali legende, pjevali i zabavljali goste hotela. Manuela Hrvatinić ističe: „Više nije bila Disney nego nešto autentično što su djeca voljela.“ U razgovoru Manuela je rekla kako je njeno dijete odraslo na Istra Inspirir pričama, poznaje sve pjesme, priče i legende. No, nije joj baš drago što se predstave odvijaju u hotelima jer njihova prvobitna ideja je da gosti dođu na lokaciju.

Nakon čega im Valamar nudi ponudu koju nikako nisu mogli odbiti. Ponudio im je da na otoku Sveti Nikola naprave svake nedjelje kroz cijelo ljeto predstavu o legendama Istre. Svake godine redateljica izmjenjuje sadržaj predstave, dodaje druge legende i izmjenjuje redoslijed. Predstave se izvode na zanimljiv, interaktivan način, na jednom stranom jeziku i uz pomoć gestikulacije kako ljudi i djeca koji ne razumiju engleski i hrvatski mogu razumjeti.

Slika 30. Prikaz iz predstave „Čarobni otok Sveti Nikola“. Izvor: dokumentacije Istra Inspirita.

Kada Istra Inspirir to nije bilo dovoljno, jer svi znamo što znači riječ djeca, obratili su se školama i vrtićima za rad zimi. Rade razne radionice i priče na temu tradicije, baštine, legende i predstave. Nakon svake održane predstave, u odgojno obrazovnim ustanovama održavaju se kvizovi, radionice, određuju zaključci, prepoznavanje mirisa

kao zavičajna nastava u malom kroz Istra Inspirita priče. Manuela Hrvatin otkriva kako je vrtić u Medulinu cijele godine radio na „*Crispu*“ i obrađivalo ga, odlazilo na Vižulu, istraživalo. Kao nagradu su glumili na „*Crispu*“. Od tada svake godine predškolci imaju svoje kostime i sudjeluju u predstavi. Istra Inspirita pokušava uključiti sto više ljudi iz područja gdje se predstava odvija. Tako djeca plešu folklor, žene rade kolače, kruh, tjesteninu i slično. Hrvatin ističe važnost oživljavanja priče s hranom jer pruža poseban doživljaj djeci kad rade fuže, rafiole, njoke i domaću hranu uz pjesmu i ples na koji ih potiču glumci. Prisjeća se kako se je jednom prilikom jedno dijete rasplakalo na predstavi u Medulinu. „*Glavni glumac Konstantin mu je prišao i rekao da ne brine da je on samo glumac i da nikog ne želi ubiti*“, rekla je Manuela. Također autorica ovoga rada se prisjetila, kada se je odlučivalo je li vještica Mare kriva ili ne, između svih glasova iz publike glumac je zamijetio glas jedne djevojčice koja viče kako nije kriva, na što je i on rekao da ovoga puta neće biti kažnjena.

Slika 31. Prikaz s krunidbe Istra Inspirita. Izvor: dokumentacija Istra Inspirita.

Istra Inspirita održava i Božićne predstave uključujući legende, a ujedno od nedavno turističke agencije zovu da budu vodiči djeci vrtića i osnovnih škola na izletima po Istri. To je djeci puno draže nego klasičan vodič jer Inspiritojci pružaju neopisiv doživljaj djeci. Kako se djeca upoznaju s Inspiritom, tako ona pričaju svojim roditeljima pa se i

oni pridruže na drugim predstavama, a možda su i turistički iznajmljivači pa preporuča predstave svojim gostima. Istra Inspirita tako širi svoj publicitet.

Slika 32. Prikaz iz Božićne predstave. Izvor: dokumentacija Istra Inspirita.

Do priča nije nimalo lako doći. Iza toga stoji jako puno istraživanja i analiziranja. Također, prijavili su se i dobili poticaje od EU kako bi lakše prikupljali podatke i radili istraživanja o legendama. Manuela Hrvatin je rekla da redateljica Petra Blašković, kći Francija Blaškovića uvijek kaže, da bi bio glumac u Inspiritu moraš to osjećati, to prenijeti, to zapisati na papir i moraš to tisuću puta znati prilagoditi. Prilagoditi s obzirom na uzrast djece, na jezik, na okolnosti u kojima se nalaze. Nešto suvremenija priča su „Kontići“, bića iz šume s ekološkom komponentom. Uključeni su u predstave koje se pokazuju u božićno vrijeme. To je sklop ekologije i Božića.

Manuela Hrvatin u razgovoru je navela kako bi sve te stvari trebalo pojačati i biti ponosan na to što imamo. Njihov je veliki plan i cilj *Istra Inspirita Fantasy park* koji će biti smješten na vojnom poligonu Lindar Pazin. Park bi bio kuća svih Inspirita priča i legendi za domaću i stranu djecu. Županija je bila uz projekt Istra Inspirita od samog početka, no ubrzo su odustali. Park ima cijeli elaborat, maketu, ali je još uvijek u potrazi za investitorom.

Slika 33. Maketa Istra Inspirita Fantasy parka. Izvor: dokumentacija Istra Inspirita.

10. ISTRA INSPIRIT U OČIMA REDATELJICE PETRE BLAŠKOVIĆ

Slika 34. Prikaz iz predstave „Vještica Mare“. Izvor: dokumentacija Istra Inspirita.

Petra Blašković, po struci je akademska glumica ujedno i ravnateljica Drame Hrvatskog narodnog kazališta u Osijeku te je redateljica svih Istra Inspirita predstava. Živi punim plućima i veseli se djeci, prirodi i pričama. Njezin svijet je priča pa bilo to čitanje priča ili pričanje priča ili već postati dio same priče. Istra je prostor za inspiraciju. Blašković bi rekla: „*Povijest kao sjeme iz kojeg klijaju doživljaji.*“

U predstavama Istra Inspirita specifično je što nema lažnih kulisa već se sve odvija na autentičnoj lokaciji. Publika predstavlja aktivne sudionike koji glumcima pomažu oživjeti povijest. No, za Blašković glumci nisu samo glumci već svjedoci epoha. U svojim predstavama obuhvaća sva čula od mirisa, okusa, zvuka i slika Istre i istarskih priča i legendi. Prostor u kojem se sve realizira, ujedno je i prostor za maštu. Redateljica za svaki novi doživljaj stvara novi tekst, komponira se autorska glazba. Za glumce dizajnirani su i realizirani autentični kostimi zbog čega se rade detaljna istraživanja teritorija i epohe. Glumci, žongleri, lutke, kompozicija, muzičari, plesači i akrobati priče pretvaraju u stvarnost, u nezaboravan doživljaj prošlosti.

Istra Inspirita s energijom gotovo 400 ljudi u jednoj je sezoni odigrao preko 90 predstava. Stoga, Petra Blašković smatra kako kultura čini turizam kvalitetnijim i nezaboravnim, a što je još važnije da se sve radi sa srcem. Kako bi Blašković rekla: „*Istra je u našim srcima. Istra Inspirita je naše srce.*“

Slika 35. Prikaz iz predstave „Crispo“. Izvor: dokumentacija Istra Inspirita.

Slika 36. Prikaz iz predstave „Morganovo blago“. Izvor: dokumentacija Istra Inspirita.

11. ZAKLJUČAK

Istraživanje dokumentacije projekta Istra Inspirit i analiza proučene građe pokazuje kolika je važnost legendi i predaja nekog naroda. Tradicija je samo dio nematerijalne kulturne zavičajne baštine koju upotpunjuju legende i predaje. Mnogo legendi i predaja nije zapisano. No, projekt Istra Inspirit upravo želi valorizirati i prikazati tu usmeno-književnu građu. Njima je važno prenositi legende, mitove i predaje na autentičnom mjestu kako bi dočarali ljepotu i bogatstvo Istre.

Kroz istraživanje otkrivamo koliko je Inspiritovcima važno prenošenje doživljaja legendi. Cijela produkcija je jako povezana s legendama i životom u prošlosti. Posebno se ističe vrijednost autentičnih starinskih predmeta naspram današnjici i novoj tehnologiji. Idejna začetnica i voditeljica cijeloga projekta je Manuela Hrvatin.

U današnje vrijeme je najvrjednija stvar da se djeca upoznaju s običajima, tradicijom, legendama, predaja i mitovima svog zavičaja. Ono što naučimo djecu od malih nogu, ona to nose u sebi čitav život. Zbog toga je Istra Inspirit organizirao predstave po školama i vrtićima kako ne bi samo turisti učili o istarskim legendama već i djeca iz Istre. Škole i vrtići su se aktivno uključili u projekt te je sve poduprto i pedagoškim aspektima. Djeci ne da je samo pruženo gledanje predstave nego i izrada raznih tradicionalnih tjestenina, igranje starih igara i druge radionice ovisno o uzrastu djece.

Istra Inspirit kao projekt pristupačan je volonterima. Od samih početaka kroz projekt je prošao veliki broj volontera pa tako i autorica ovoga rada. No, valja istaknuti da je svakako i neizostavno, temeljno važno, uključiti u projekt studente predškolskog odgoja ili osobe koje imaju pedagoškog iskustva. S djecom je važno raditi na pravilan način i prenijeti im kvalitetne informacije koje ona "upijaju" poput spužve.

Istra Inspirit zbog svoje raznolikosti, zanimljivosti i originalnosti privlači pažnju sviju, od djece do odraslih, od domaćeg stanovništva do turista. Tako se tim Istra Inspirit pomoću svoje kreativnosti prilagođava svim uzrastima, a pritom zadržava čar istarske baštine.

Istraživanje za ovaj rad pokazalo je velik odaziv zainteresiranih posjetitelja. Reakcije posjetitelja „*Čarobnog otoka Sveti Nikola*“ prikazuju oduševljenje performansom zbog velikog spektra obrađenih tema na zanimljiv način. Unatoč nerazumijevanju jezika, u nekim trenucima, djeca koja ne poznaju jezik, govorom tijela i mimikom glumaca s

uspjehom su primili i doživjeli prikazane priče. Zbog svega navedenog, cijeli projekt valja nastaviti, posebice u okviru snažnijeg uključivanja stručnjaka s područja njegovanja usmene književne baštine u radu s najmlađima.

*„Da bi naša djeca sutra nastavila prenositi našu zavičajnost,
od presudne je važnosti da ih odmalena potaknemo na
učenje jezika, povijesti i kulture ovoga kraja“*

(Vermezović Ivanović, (2. kolovoza 2013.) O
zavičajnoj nastavi odlučivat će struka i javnost;
[https://glasistrenovine.hr/arhiva-portala/pregled-
vijesti/o-zavicajnoj-nastavi-odlucivat-ce-struka-i-
javnost-418567](https://glasistrenovine.hr/arhiva-portala/pregled-vijesti/o-zavicajnoj-nastavi-odlucivat-ce-struka-i-javnost-418567) [Preuzeto: 1. rujna 2019.]

12. SAŽETAK

Usmena književnost je grana književnosti koja se prenosi putem neposredne usmene komunikacije, a njeno trajanje nema roka. U nepisanom obliku prenosi se stoljećima čime pojedinac kao nosilac tradicije kreativno realizira i iznosi tradiciju zajednice, običaje i legende.

Glavna tematika legendi su priče vjerskog karaktera i prepričavanje religioznih iskustava. Odlikuju se brojnim fantastičnim elementima zbog toga možemo reći da je to splet čudesnog i nadnaravnog. Legende tako opisuju život jedne osobe koja se u legendi prikazuje kao uzor i primjer određenog tipa ponašanja, a najčešće su to sveci i povijesne osobe

Prenijeti povijest, baštinu nekoga kraja djeci nije lagano zbog njihov kratkotrajne pažnje. Organizacija Istra Inspirit je uspjela u tome cilju da istarsku baštinu "prevedu" na dječji jezik na zabavan i drugačiji način, a upravo se ta tematika opisuje u ovome radu.

Djeca najbolje uče kroz igru i zabavu, a u ovim predstavama imaju priliku sudjelovati u edukativnim pričama koje će na njih ostaviti najveći utisak. Nadalje, priče se predstavljaju kao legende kroz razne mitska bića poput vila, divova i vještica što uvelike razvija dječju maštu i mozak te proširuje pogled na svijet iznad granica stvarnosti.

KLJUČNI RIJEČI: usmena književnost, legende, baština, Istra Inspirit, djeca, priče.

13. SUMMARY

Oral literature is a branch of literature that is transferred by direct oral communication and it is not time-defined. It is transferred for centuries in its non-written form by an individual in the role of a tradition bearer who creatively produces and interprets the tradition of the community, its customs and legends.

The main subjects of the legends are religious in nature and in the form of narrations of the religious experiences. They are shaped by many fantasy elements and therefore we can state that they represent a blend of both marvelous and supernatural elements. Legends can also depict a life of a certain person that is then portrayed as a role model and an example of some type of behavioral pattern, such as the life of saints or any other historical figure.

It is not an easy task to transfer the history and heritage of a certain region to children due to their short term focus. The “Istra Inspirit” organization has excelled in the task of “translating” the Istrian cultural heritage in a children’s language in a fun and different way and the means by which they accomplished this feature is described in this thesis.

The children learn best through game and fun and in the plays described in this thesis they have the opportunity to interact with educative stories that will leave an important impression in their lives. Furthermore, the stories presented in the form of legends filled with various mythical beings such as fairies, giants and witches greatly evolve children’s imagination (changing their brains in the process as well). Those stories also broaden the children’s view of the world well beyond the boundaries of reality.

KEY WORDS: oral literature, legends, heritage, Istra Inspirit, children, stories.

POSVETA AUTORICI OVOGA RADA

Draga Emili, hvala ti što si putovala s nama kroz vrijeme. I bila dio ekipe od samih početaka stvaranja ovog edukativno doživljajnog pokreta kulturnog turizma na našem poluotoku. Ljudi kao ti dali su svoj doprinos u razvoju istog i samo zbog Vas takvih, iza nas je veliko iskustvo, puno emocija u preko 700 predstava i zasluženih 8 velikih nagrada. Vrijedna kao što jesi, volontirala si u Austro-ugarskoj krinolini, u rimskoj togi, u Inspirit majici na cateringu. Tvoja znatiželja, vedar duh i altruizam trebao je u timu i zato zahvaljujem u svoje i ime ekipe Istra Inspirita. Ovaj rad koji pišeš samo je dokaz da vjeruješ u priče, mitove i legende koje će ti zacijelo pomoći u budućem radu s djecom.

INSPIRIT S TOBOM!

Manuela Hrvatin, začetnica projekta Istra Inspirit

LITERATURA

TEMELJNA LITERATURA:

1. Dokumentacija Istra Inspirita

KNJIGE:

1. Bošković-Stulli, M. (1959.) *Istarske narodne priče*, Zagreb: Institut za narodnu umjetnost.
2. Bošković-Stulli, M. (1986.) *Zakopano zlato: Hrvatske usmene pripovijetke, predaje i legende iz Istre*, Rijeka: Tiskara Rijeka.
3. Crnković, M., Težak, D. (2002.) *Povijest hrvatske dječje književnosti od početaka do 1955. godine*, Zagreb: Znanje.
4. Đorđević, I. (2012.) *Ne(Istra)žene*, Buzet: Udruga Kaleido.
5. Glavičić, B. (2002.) *Narodne priče i legende Labinšćine*, Rijeka: Zigo.
6. Kovačević, D. (2000.) *Legende i predaje Hrvata 2*, Zagreb: CID d.o.o.
7. Jurdana, V. (2015.) *Igre: Mala zavičajna čitanka (s primjerima iz čakavske poezije Drage Gervaisa)*, Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli i Udruga "Ivan Matetić Ronjgov".
8. Varelija, Z. (2008.) *Tote j' bolje stati! (Predaje i legende sa Bujštine)*, Umag: Matica hrvatska Ogranak Umag.

ČLANCI:

1. *O zavičajnoj nastavi odlučivat će struka i javnost*. M. Vermezović Ivanović. [Online] Dostupno na: <https://glasistrenovine.hr/arhiva-portala/pregled-vijesti/o-zavicajnoj-nastavi-odlucivat-ce-struka-i-javnost-418567> [Pristupljeno: 01.09.2019.]

WEB STRANICE:

1. Istra Inspirit. [Online] Dostupno na: <https://www.istrainspirit.hr/2018/08/16/istra-inspirit-poveo-posjetitelje->

[vodnjanskih-storija-4-na-putovanje-kroz-vrijeme-u-bogatu-povijest-vodnjana/](#) [Pristupljeno: 25.08.2019.]

POPIS FOTOGRAFIJA

Slika 1. Prikaz iz predstave „ <i>Vještica Mare</i> “. Izvor: dokumentacija Istra Inspirita.	7
Slika 2. Prikaz iz predstave „ <i>Čarobni otok Sveti Nikola</i> “. Izvor: autorica rada.....	8
Slika 3. Dodjela nagrade u Pafosu od strane 'European Cultural Tourism Network' - Europska mreža kulturnog turizma. Izvor: dokumentacija Istra Inspirita.	10
Slika 4. Mapa manifestacije Istra Inspirita na Istarskom poluotoku. Izvor: dokumentacija Istra Inspirita.	11
Slika 5. Prikaz iz predstave „ <i>Čarobni otok Sveti Nikola</i> “. Izvor: autorica rada.....	12
Slika 6. Prikaz iz predstave „ <i>Čarobni otok Sveti Nikola</i> “. Izvor: autorica rada.....	13
Slika 7. Prikaz iz predstave „ <i>Čarobni otok Sveti Nikola</i> “. Izvor: autorica rada.....	14
Slika 8. Prikaz iz predstave „ <i>Čarobni otok Sveti Nikola</i> “. Izvor: autorica rada.....	16
Slika 9. Prikaz iz programa „ <i>Jules Verne Junior</i> “ u Pazinu. Izvor: dokumentacija Istra Inspirita.	17
Slika 10. Prikaz iz predstave „ <i>Mitska bića Istre</i> “. Izvor: dokumentacija Istra Inspirita.	18
Slika 11. Prikaz iz predstave „ <i>Mitska bića Istre</i> “. Izvor: dokumentacija Istra Inspirita.	19
Slika 12. Prikaz iz predstave „ <i>Jules Verne Junior</i> “ u Pazinskom kaštelu. Izvor: dokumentacija Istra Inspirita.	20
Slika 13. Prikaz iz predstave „ <i>Čarobni otok Sveti Nikola</i> “. Izvor: autorica rada.....	21
Slika 14. Prizor iz predstave „ <i>Čarobni otok Sveti Nikola</i> “. Izvor: autorica rada.	22
Slika 15. Prizor iz predstave „ <i>Čarobni otok Sveti Nikola</i> “. Izvor: autorica rada.	22
Slika 16. Prikaz iz predstave „ <i>Čarobni otok Sveti Nikola</i> “. Izvor: autorica rada.....	23
Slika 17. Prizor iz predstave „ <i>Čarobni otok Sveti Nikola</i> “. Izvor: autorica rada.	23
Slika 18. Prizor iz predstave „ <i>Čarobni otok Sveti Nikola</i> “. Izvor: autorica rada.	24
Slika 19. Prizor iz predstave „ <i>Čarobni otok Sveti Nikola</i> “. Izvor: autorica rada.	24
Slika 20. Prizor iz predstave „ <i>Čarobni otok Sveti Nikola</i> “. Izvor: autorica rada.	25
Slika 21. Prizor iz predstave „ <i>Čarobni otok Sveti Nikola</i> “. Izvor: autorica rada.	26
Slika 22. Prikaz iz predstave „ <i>Čarobni otok Sveti Nikola</i> “. Izvor: autorica rada.....	27
Slika 23. Prikaz iz predstave „ <i>Čarobni otok Sveti Nikola</i> “. Izvor: autorica rada.....	27
Slika 24. Prikaz iz predstave „ <i>Čarobni otok Sveti Nikola</i> “. Izvor: autorica rada.....	28
Slika 25. Prikaz iz predstave „ <i>Čarobni otok Sveti Nikola</i> “. Izvor: autorica rada.....	28
Slika 26. Prikaz iz predstave „ <i>Čarobni otok Sveti Nikola</i> “. Izvor: autorica rada.....	29

Slika 27. Prikaz iz predstave „ <i>Čarobni otok Sveti Nikola</i> “. Izvor: autorica rada.....	29
Slika 28. Manuela Hrvatin osnivačica Istra Inspirita. Izvor: Manuela Hrvatin.	30
Slika 29. Prikaz iz predstave „ <i>Morganovo blago</i> “. Izvor: dokumentacija Istra Inspirita.	30
Slika 30. Prikaz Iz predstave „ <i>Čarobni otok Sveti Nikola</i> “. Izvor: dokumentacije Istra Inspirita.	31
Slika 31. Prikaz s krunidbe Istra Inspirita. Izvor: dokumentacija Istra Inspirita.	32
Slika 32. Prikaz iz Božićne predstave. Izvor: dokumentacija Istra Inspirita.	33
Slika 33. Maketa Istra Inspirit Fantasy parka. Izvor: dokumentacija Istra Inspirita.	34
Slika 34. Prikaz iz predstave „ <i>Vještica Mare</i> “. Izvor: dokumentacija Istra Inspirit.	35
Slika 35. Prikaz iz predstave „ <i>Crispo</i> “. Izvor: dokumentacija Istra Inspirita.	36
Slika 36. Prikaz iz predstave „ <i>Morganovo blago</i> “. Izvor: dokumentacija Istra Inspirita.	36